

HEEL DE KLAS LEEST 2025 Boek: Soldaat Wojtek – Bibi Dumon Tak

Deze theateropdrachten zijn ontwikkeld door [De Amsterdamse Jeugdtheaterschool](#). Een Jeugdtheaterschool waar leerlingen onder en na schooltijd in aanraking komen met theater in de breedste zin van het woord en waar spelplezier centraal staat. Theater is dé manier om te leren om je fantasie en verbeelding te gebruiken en om te zetten in iets theatraals, grappigs of juist ontroerend.

Met deze theateropdrachten kan je zelf met je klas of in de bibliotheek aan de slag gaan om zo het boek samen met kinderen of jongeren tot leven te brengen

Small (p.3-4)– 3 kleine opdrachten van max. 10 minuten die voor of na het lezen gedaan kunnen worden.

Medium (p.4-6) – 3 kleine opdrachten en 2 verdiepende opdrachten waarin er meer wordt in gegaan op situaties uit het boek.

Large (p.6-10) – Een volwaardige theaterles met meerdere opdrachten. Uiteindelijk maakt de klas hele eigen scène gebaseerd op het boek.

De opdrachten kunnen ook los van elkaar gedaan worden. Kies er eentje uit die je aanspreekt en probeer het eens uit.

Vind je het leuk maar spannend om zelf uit te voeren? Huur dan via de lokale kunst- en cultuurinstelling een theaterdocent in om de opdrachten met de klas te doen. Hulp nodig? Neem contact op met De Amsterdamse Jeugdtheaterschool via onderwijs@ajts.nl

N.b: **OBA Amsterdam** brengt i.s.m **De Amsterdamse Jeugdtheaterschool** jaarlijks de serie '**Boek op de planken**', waarbij kinderen als programmering fragmenten uit boeken dramatiseren en op de planken brengen. Een ultieme vorm van lees- en speelplezier!

INHOUD en INTRODUCTIE VAN HET BOEK
Uit de lesbrief bij het boek van CPNB.

Dit waargebeurde verhaal speelt zich af tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vijf Poolse soldaten vinden in Iran een beertje langs de weg. Ze nemen hem mee in hun vrachtwagen. De soldaten noemen de beer Wojtek. Hij wordt de beste vriend van de soldaten en de mascotte van het leger.

Bibi Dumon Tak heeft de bijzondere geschiedenis van beer Wojtek beschreven in de vorm van een jeugdroman. Het verhaal speelt zich af in de Tweede Wereldoorlog en op de getekende kaarten zie je de route die de Poolse soldaten afleggen. De nadruk ligt voornamelijk op de steun en vriendschap die Wojtek de soldaten biedt. Hier en daar lijkt het verhaal geromantiseerd en de gekke streken van Wojtek zorgen voor humor. Het verhaal heeft geen echte climax of een personage-ontwikkeling, je volgt de belevenissen van Wojtek en de soldaten. Maar het blijft boeien tot het eind.

Introductie

Laat het omslag zien en lees de titel voor. Stel bijvoorbeeld de volgende vragen:

Wie kan soldaat Wojtek zijn?

Wat is er te zien op de buik van de beer?

Kan een beer een soldaat zijn?

Waar denk je dat dit verhaal over gaat?

Blader door het boek. Vraag bijvoorbeeld:

Wat voor tekeningen zie je?

Passen de tekeningen bij jouw idee van waar het boek over gaat?

Of heb je juist een ander idee gekregen?

Vertel dat Wojtek echt bestaan heeft. Besteed daarbij aandacht aan de foto's helemaal achter in het boek.

Wat zie je op de foto's?

Waaraan kun je zien dat Wojtek en het aapje Kaska bij het leger zaten

SMALL

Commando spel

De leerlingen lopen door het lokaal. De docent kan een generaal achtige rol aannemen en de leerlingen toespreken alsof het soldaten zijn. Wanneer de docent 'commando' voor de opdracht zegt, dan moeten de leerlingen het uitvoeren. Als er geen 'commando' voor de opdracht wordt uitgesproken, gaan ze door met wat ze deden.

1. commando lopen
2. commando stilstaan
3. commando 'geef acht!' (hand tegen hoofd)
4. commando marcheren
5. commando sluipen
6. commando maak een rij

Variatie 1: geef de rol van de generaal aan een leerling.

Variatie 2: wie een fout maakt is af.

Variatie 3: voeg een emotie bij het commando. 1. commando verdrietig lopen 2. commando verlegen stilstaan 3. Commando trots 'geef acht!' 4. commando blij marcheren 5. commando bang sluipen 6. commando maak zenuwachtig een rij.

Doorgeefspel

De soldaten uit het verhaal zorgden voor de bevoorrading. Ze sjouwden met veldbedden, vaten olie, tenten, kisten, eten...van alles.

De leerlingen staan in een kring en beelden een object uit het verhaal uit dat ze aan elkaar doorgeven.

- 1: geef een zware pan met eten door
2. geef voorzichtig een bom door die niet mag ontploffen
3. geef een gladde vis door die Wojtek uit de keuken heeft gestolen

Laat de leerlingen nu zelf een object uit het verhaal verzinnen. De buurman pakt het over, verzint dan iets nieuws en geeft het weer door aan de volgende in de kring.

Voorbeelden: jutezak met babybeer erin, brandende sigaret, handje vol perzikken, zwaar olievat, een baby aapje, grote kist etc.

Overlopen

Laat de leerlingen in een rij aan één kant van het lokaal staan. Als dat niet past, dan twee rijen met veel afstand tegenover elkaar. De docent oefent met de leerlingen 5 manieren van overlopen.

- 1 = je rijdt in een jeep over een hobbelige weg
- 2 = je loopt door een bloedhete woestijn opzoek naar Wojtek
- 3 = je sluipt door oorlogsgebied
- 4 = je loopt voorzichtig met een zware bom in je handen
- 5 = je loopt rillend door een groot pak koude sneeuw
- 6 = je zwalkt zeeziek over een boot in een storm

Eerst worden de manieren van lopen klassikaal op volgorde geoefend. Daarna worden alleen nog maar de nummers genoemd. De kinderen moeten dan dus bedenken welke manier er bij welk nummer hoort.

Dit kan ook op muziek:

- Jovano Jovanke, Nigel Kennedy, Kroke
- SAT. Boban Markovic Orkestar
- Oberek- Oberek dance – Kapela Brodow
- Usual Happiness- Kroke
- Polonaize – from 2046 – Shigeru Umebayashi
- Kulawy - kroke

MEDIUM

Commando spel

De leerlingen lopen door het lokaal. De docent kan een generaal achtige rol aannemen en de leerlingen toespreken alsof het soldaten zijn. Wanneer de docent 'commando' voor de opdracht zegt, dan moeten de leerlingen het uitvoeren. Als er geen 'commando' voor de opdracht wordt uitgesproken, gaan ze door met wat ze deden.

7. commando lopen
8. commando stilstaan
9. commando 'geef acht!' (hand tegen hoofd)
10. commando marcheren
11. commando sluipen
12. commando maak een rij

Variatie 1: geef de rol van de generaal aan een leerling.

Variatie 2: wie een fout maakt is af.

Variatie 3: voeg een emotie bij het commando. 1. commando verdrietig lopen 2. commando verlegen stilstaan 3. Commando trots 'geef acht!' 4. commando blij marcheren 5. commando bang sluipen 6. commando maak zenuwachtig een rij.

Doorgeefspel

De soldaten uit het verhaal zorgde voor de bevoorrading. Ze sjouwden met veldbedden, vaten olie, tenten, kisten, eten...van alles.

De leerlingen staan in een kring en beelden een object uit het verhaal uit dat ze aan elkaar doorgeven.

- 1: geef een zware pan met eten door
2. geef voorzichtig een bom door die niet mag ontploffen
3. geef een gladde vis door die Wojtek uit de keuken heeft gestolen

Laat de leerlingen nu zelf een object uit het verhaal verzinnen. De buurman pakt het over, verzint dan iets nieuws en geeft het weer door aan de volgende in de kring.

Voorbeelden: jutezak met babybeer erin, brandende sigaret, handje vol perzikken, zwaar olievat, een baby aapje, grote kist etc.

Overlopen

Laat de leerlingen in een rij aan één kant van het lokaal staan. Als dat niet past, dan twee rijen met veel afstand tegenover elkaar. De docent oefent met de leerlingen 5 manieren van overlopen.

- 1 = je rijdt in een jeep over een hobbelige weg
- 2 = je loopt door een bloedhete woestijn opzoek naar Wojtek
- 3 = je sluipt door oorlogsgebied
- 4 = je loopt voorzichtig met een zware bom in je handen
- 5 = je loopt rillend door een groot pak koude sneeuw
- 6 = je zwalkt zeeziek over een boot in een storm

Eerst worden de manieren van lopen klassikaal op volgorde geoefend. Daarna worden alleen nog maar de nummers genoemd. De kinderen moeten dan dus bedenken welke manier er bij welk nummer hoort.

Dit kan ook op muziek:

- Jovano Jovanke, Nigel Kennedy, Kroke
- SAT. Boban Markovic Orkestar
- Oberek- Oberek dance – Kapela Brodow
- Usual Happiness- Kroke
- Polonaize – from 2046 – Shigeru Umebayashi
- Kulawy - kroke

Fotospel

De leerlingen staan verdeeld door het lokaal met hun gezicht richting de docent. De docent noemt allerlei situaties uit het boek. De leerlingen krijgen drie seconden om een foto (standbeeld) te maken van de situatie. Als de docent klapt, komt het beeld even tot leven en speelt iedere leerling de situatie kort voor zichzelf uit. Wanneer de docent 'stop' roept, staan de leerlingen weer klaar voor de volgende situatie.

Voorbeeld: Je bent een soldaat en je ontdekt een beer in een jutezak, je schrikt je kapot. '3...2...1.. foto!'

Situaties:

- Je smeekt de generaal of beer Wojtek alsjeblieft mag blijven.
- Je bent de kok en je betrapt beer Wojtek in je keuken. Alles ligt overhoop.
- Je wordt betrapt op het eten van perziken die voor het kerstdiner waren.
- Je wilt net gaan douchen maar komt er achter dat beer Wojtek al het water heeft opgemaakt. Er komt geen druppel meer uit de kraan.
- Je laat een zwaar vat olie op je teen vallen.
- Je bent opweg op een schip naar Italië maar hebt last van zeeziekte.
- Je bent opslag verliefd bij het zien van een babyaapje.
- Je tilt voorzichtig levensgevaarlijke munitie, het mag niet ontploffen.
- Je hoort dat de oorlog voorbij is en je springt blij een gat in de lucht.

Variatie: 5 leerlingen staan op de vloer, de rest kijkt. De docent roept een situatie, in drie seconden maken de leerlingen een groepsfoto. Op de klap spelen ze het kort, met elkaar, uit. Bijvoorbeeld: jullie zijn een legertent aan het opzetten maar het gaat niet helemaal goed.

Fotoverhaal

Verdeel de klas in groepjes van ongeveer 5 leerlingen.

- 1 Elk groepje verzint met elkaar 6 tot 8 foto's die in chronologische volgorde het verhaal vertellen. Op de eerste foto zien we hoe de soldaten beer Wojtek vinden en op de laatste foto zien we hoe de soldaten afscheid van Wojtek nemen in de dierentuin.
- 2 Laat de leerlingen het oefenen. Ze krijgen hiervoor ongeveer 15 min.
- 3 De groepjes presenteren hun verhaal. De docent kondigt elke foto aan en geeft steeds 3 tellen om te wisselen van foto. ('Hier komt foto 1, in 3...2...1 foto!')

Er kan tijdens de presentatie achtergrondmuziek aangezet worden:

- Jovano Jovanke, Nigel Kennedy, Kroke
- SAT. Boban Markovic Orkestar
- Oberek- Oberek dance – Kapela Brodow
- Usual Happiness- Kroke
- Polonaize – from 2046 – Shigeru Umebayashi

LARGE

Commando spel

De leerlingen lopen door het lokaal. De docent kan een generaal achtige rol aannemen en de leerlingen toespreken alsof het soldaten zijn. Wanneer de docent 'commando' voor de opdracht zegt, dan moeten de leerlingen het uitvoeren. Als er geen 'commando' voor de opdracht wordt uitgesproken, gaan ze door met wat ze deden.

13. commando lopen
14. commando stilstaan
15. commando 'geef acht!' (hand tegen hoofd)
16. commando marcheren
17. commando sluipen
18. commando maak een rij

Variatie 1: geef de rol van de generaal aan een leerling.

Variatie 2: wie een fout maakt is af.

Variatie 3: voeg een emotie bij het commando. 1. commando verdrietig lopen 2. commando verlegen stilstaan 3. Commando trots 'geef acht!' 4. commando blij marcheren 5. commando bang sluipen 6. commando maak zenuwachtig een rij.

Doorgeefspel

De soldaten uit het verhaal zorgde voor de bevoorrading. Ze sjouwden met veldbedden, vaten olie, tenten, kisten, eten...van alles.

De leerlingen staan in een kring en beelden een object uit het verhaal uit dat ze aan elkaar doorgeven.

- 1: geef een zware pan met eten door
- 2: geef voorzichtig een bom door die niet mag ontploffen
- 3: geef een gladde vis door die Wojtek uit de keuken heeft gestolen

Laat de leerlingen nu zelf een object uit het verhaal verzinnen. De buurman pakt het over, verzint dan iets nieuws en geeft het weer door aan de volgende in de kring.

Voorbeelden: jutezak met babybeer erin, brandende sigaret, handje vol perzikken, zwaar olievat, een baby aapje, grote kist etc.

Overlopen

Laat de leerlingen in een rij aan één kant van het lokaal staan. Als dat niet past, dan twee rijen met veel afstand tegenover elkaar. De docent oefent met de leerlingen 5 manieren van overlopen.

- 1 = je rijdt in een jeep over een hobbelige weg
- 2 = je loopt door een bloedhete woestijn opzoek naar Wojtek
- 3 = je sluipt door oorlogsgebied
- 4 = je loopt voorzichtig met een zware bom in je handen
- 5 = je loopt rillend door een groot pak koude sneeuw
- 6 = je zwalkt zeeziek over een boot in een storm

Eerst worden de manieren van lopen klassikaal op volgorde geoefend. Daarna worden alleen nog maar de nummers genoemd. De kinderen moeten dan dus bedenken welke manier er bij welk nummer hoort.

Dit kan ook op muziek, afspeellijst 'Heel de klas leest'

- Jovano Jovanke, Nigel Kennedy, Kroke
- SAT. Boban Markovic Orkestar
- Oberek- Oberek dance – Kapela Brodow
- Usual Happiness- Kroke
- Polonaize – from 2046 – Shigeru Umebayashi
- Kulawy - kroke

Fotospel

De leerlingen staan verdeeld door het lokaal met hun gezicht richting de docent. De docent noemt allerlei situaties uit het boek. De leerlingen krijgen drie seconden om een foto (standbeeld) te maken van de situatie. Als de docent klappt, komt het beeld even tot leven en speelt iedere leerling de situatie kort voor zichzelf uit. Wanneer de docent 'stop' roept, staan de leerlingen weer klaar voor de volgende situatie.

Situaties:

- Je bent een soldaat ontdekt een beer in een jutezak, je schrikt je kapot.
- Je smeekt de generaal of beer Wojtek alsjeblieft mag blijven.
- Je bent de kok en je betrapt beer Wojtek in je keuken. Alles ligt overhoop.

- Je wordt betrappt op het eten van perziken die voor het kerstdiner waren.
- Je wilt net gaan douchen maar komt er achter dat beer Wojtek al het water heeft opgemaakt. Er komt geen druppel meer uit de kraan.
- Je laat een zwaar vat olie op je teen vallen.
- Je bent op weg op een schip naar Italië maar hebt last van zeeziekte.
- Je bent opslag verliefd bij het zien van een babyaapje.
- Je tilt voorzichtig levensgevaarlijke munitie, het mag niet ontploffen.
- Je hoort dat de oorlog voorbij is en je springt blij een gat in de lucht.

Variatie: 5 leerlingen staan op de vloer, de rest kijkt. De docent roept een situatie, in drie seconden maken de leerlingen een groepsfoto. Op de klap spelen ze het kort, met elkaar, uit. Bijvoorbeeld: jullie zijn een legertent aan het opzetten maar het gaat niet helemaal goed.

Fotoverhaal

Verdeel de klas in groepjes van ongeveer 5 leerlingen.

1. Elk groepje verzint met elkaar 6 tot 8 foto's die in chronologische volgorde het verhaal vertellen. Op de eerste foto zien we hoe de soldaten beer Wojtek vinden en op de laatste foto zien we hoe de soldaten afscheid van Wojtek nemen in de dierentuin.
2. Laat de leerlingen het oefenen. Ze krijgen hiervoor ongeveer 15 min.
3. De groepjes presenteren hun verhaal. De docent kondigt elke foto aan en geeft steeds 3 tellen om te wisselen van foto. ('Hier komt foto 1, in 3...2...1 foto!')

Er kan tijdens de presentatie achtergrondmuziek aangezet worden:

- Jovano Jovanke, Nigel Kennedy, Kroke
- SAT. Boban Markovic Orkestar
- Oberek- Oberek dance – Kapela Brodow
- Usual Happiness- Kroke
- Polonaize – from 2046 – Shigeru Umebayashi

Emotie rondje doorgeven

In een kring wordt een zin in een bepaalde emotie doorgegeven:

Bang: 'Kijk uit, een beer!'

Boos: 'Wat heeft dat beest NU weer gedaan!'

Verdrietig: 'Het babyaapje leeft niet meer...'

Blij: 'De oorlog is voorbij!'

De leerlingen laten de emotie horen in hun stem en laten het zien in hun beweging en mimiek.

Variatie: Laat de emotie groeien: de eerste in de kring speelt hem klein, de laatste heel groot. Of laat de leerlingen zelf een zin uit het boek halen die ze graag willen voorspelen.

Opdracht scène maken

Verdeel de klas in groepjes van 6 leerlingen.

1. Laat de leerlingen in hun groepje de tekst hardop lezen en laat ze bespreken wat er in de scène gebeurt. Leg uit dat wat *schuingedrukt* staat een regie-aanwijzing is. Die zég je niet maar spéél je wel.
2. Laat de groepjes een rolverdeling maken en laat ze bij elke zin van hun eigen personage een emotie opschrijven. Boos, bang, verdrietig, blij etc.
3. Laat het ze oefenen (als het lukt kunnen de leerlingen ook de tekst uit het hoofd leren).
4. Kijk of er kostuum of décor bij kan komen. Je kunt zelfs ook naar buiten gaan en iedereen een deel van het speelplein geven om de scene daar te spelen.
5. Laat het aan elkaar zien.

Tip: Naast de 4 emoties zijn er nog een hoop gevoelens: nieuwsgierig, zenuwachtig, verliefd, chagrijnig, verward, trots etc. Bespreek deze vooraf kort met de groep.

SCÈNE 'WOJTEK EN DE SERGEANT'

De soldaten zitten rondom de beer, ze spelen wat met hem. Wanneer de sergeant binnen komt schrikken ze op en maken ze snel een rij.

Sergeant: *Luid* Wat hebben we daar?

Pjotr: Wel, eh...

Pawel: Nou kijk,...

Lolek: *fluisterend* Ik zei het toch

Stanislav: Kop dicht, Lol

Janoesj: Een beer

Sergeant: Dat zie ik zelf ook wel

Stanislav: Waarom vraagt u het d.. *krijgt schop van Pjotr* AU!

Pjotr: Sergeant, *Pjotr springt in houding* Deze beer is onze nieuwe mascotte

Sargeant: Waar hebben jullie hem vandaan?

Pjotr: Een jongetje droeg hem in een jutezak

Pawel: Hij was meer dood dan levend

Stanislav: Zijn moeder is waarschijnlijk doodgeschoten

Lolek: Hij heeft onze melk gedronken, nu voelt hij zich een stuk beter.
Sargeant hurkt voor de beer, de beer speelt met de knopen van zijn jas. Hij wordt er week van.

Sargeant: Hé, een beetje respect voor het Poolse Korps, hè?

Janoesj: Men had hem anders waarschijnlijk aan het circus verkocht..

Sargeant: Als we in Palestina aankomen moet de commandant daar maar beslissen.

Sargeant loopt weg. De rest kijkt elkaar opgelucht aan.

SCÈNE 'DE JONGEN EN DE JUTEZAK'

De soldaten zitten tegen hun Jeep aan in de schaduw te rusten. Ze willen net hun ogen sluiten wanneer Pjotr iets in de verte ziet aan komen lopen.

Pjotr: *Stoot Stanislav aan Kijk nou eens
De soldaten turen in de verte en zien dat er een jongetje met een jutezak
aan komt lopen.*

Pawel: Wat doet dat jongetje op een plek als deze?

Lolek: Kom op! *Hij springt op om in de aanval te gaan.*

Pjotr: Niet doen!

Lolek: Misschien zit er een hele roversbende achter de rotsen!

Stanislav: Bang konijn, het is Ali Baba niet

Pjotr: *wenkt de jongen Kom maar
Stanislav zwaait met brood, de jongen pakt het.*

Lolek: Kijk!

Stanislav: Wat nu weer?

Janoesj: Die zak beweegt
Pjotr staat op en loopt er nieuwsgierig heen.

Lolek: Niet doen, het is een val!
Pjotr kijkt in de zak.

Pjotr: *Jemig...de rest komt en kijkt ook in de zak.*

Janoesj: *tegen de jongen* Is dat van jou?

Stanislav Een beer...

Pawel: Net een teddybeer

Janoesj: Een harig baby'tje

Lolek: Ik had thuis in Polen een hondje, daar lijkt hij precies op!

Stanislav: *De soldaten aaien het beertje vertederd* Ha, kijk ons nou toch! *Dan ziet hij
het jongetje naar het brood wijzen.*

Stanislav: Ok, we houden die beer. *Hij gaf het jongetje in ruil voor de beer een
zakmes en wat te eten. Kijk eens, voor jou. Het jongetje loopt er blij mee
weg.*

Lolek: Maar de sergeant dan?

Stanislav: De sergeant kan de pot op!